

פטרון מערכת דעהו:

נתנדב לע"נ הרה"ח זאב ב"ר משה ע"ה וזו' האה"ח מרת פעריל ב"ר טובי' ע"ה

תפלה

דעה ארת
אליקן אביד
ועבדהו

גליון מיוחד לבחורי חמד • ערוכים מתוך משנתו של כ"ק מרן רבינו שליט"א

גליון קצג - פרשת כי תצא - שנת תשפ"ד

מסילת ישרים

שיעורי השקפה ומוסר בדרך החסידות

ודבק לבנו במצותיך:

אפילו אינעם היינטיגן
דור קען מען אויסוואקסן
פאר'דבקות'טע בחורים
עמוד ה'

פרשת כי תצא

משנת החסידות

ביאורים ויסודות מורחבים בתורת מרן הבעש"ט ותלמידיו זיע"א

• בתוך המאמר:

- גלות התפלה - הלב סתום ואינו פתוח להתפלל אל ה' כראוי
- עיקר התפלה היא רק בעולם האצילות
- למה מכונה פסוק ה' שפתי תפתח' בשם 'תפלה אריכתא'?
- איך נכללים צרכי הפרטיים של האדם בצרכי השכינה הק'?
- הטעם לכך שראש השנה הוא עיקר 'יום התפלה'
- הבדל יסודי בין תפלת בני ישראל לבין בקשות הגוים?

ואני תפלתי לך ה':

שורש מהות התפלה היא בעבור גילוי כבוד שמים

..א

ביאור ענין 'גלות התפלה', ואופן גאולתה

אשת יפת תואר רומזת לכח התפלה הנמצאת בגלות

פי תצא למלחמה על איביך ונתנו ה' אליך מידה ושבית שבי וראית בשביה אשת יפת תואר וגו' (דברים כא, י-יא), ופירש רש"י: כי תצא למלחמה - במלחמת הרשות הכתוב מדבר. הגה בספרים הק' (וגל מחנה אפרים בחוקותי ד"ה והשיג בשם הבעש"ט ז"ע, ועוד) רמזו בתיבות 'אשת יפת', שהן נוטריקון 'אדני-י שפתי תפתח ופי' יגיד ת'הלתך'. ומרמז לענין התפלה, השייכת למדת המלכות, בחי' אשה - אשת יפת תואר, וכוננת הכתוב 'וראית בשביה אשת יפת תואר' היא, שכאשר התפלה היא בשביה, צריך לגאול אותה מגלותה, וכמו שיבואר.

'מלחמת הרשות' רומזת לשם 'שקוצי"ת' היוצא מר"ת שועתנו קבל וכו'

ודבר זה נרמז גם בדברי רש"י שבמלחמת הרשות הכתוב מדבר, כי תיבת 'רשות' עולה כמספר השם 'שקוצי"ת', שהוא השם האחרון מן השם בן מ"ב אותיות, היוצא מראשי תיבות של תפלת 'אנא בכח', והשם השביעי - מדת המלכות - יש לו שייכות לענין התפלה, כי הוא יוצא מראשי תיבות 'שועתנו קבל ושמע צעקתנו יודע תעלומות' - 'שקוצי"ת', ונמצא שתיבת 'רשות' העולה כמספר השם הזה - רומזת ג"כ לתפלה. וזהו הנרמז בדברי רש"י ז"ל שבמלחמת הרשות הכתוב מדבר, והיינו שיוצאים למלחמה כדי לגאול את כח התפלה הנמצאת בגלות.

סמיכת גאולה לתפלה - לגאול את התפלה

הענין הוא, כי כמו שהשכינה הק' היא בגלות בזמן הזה, בחי' שכינתא בגלותא, כן גם כח התפלה האחוזה במדת המלכות, נמצאת ג"כ בגלות (תיקו"ז ג), וכמו שיש צורך לגאול את השכינה הקדושה מגלותה, כן נדרשת גאולה גם לכח התפלה, וזה נחשב כחלק מגאולת השכינה עצמה. וחז"ל הקדושים רמזו סוד זה בענין 'סמיכת גאולה לתפלה' (ברכות טו), שסמיכה זו עניינה לגאול את כח התפלה מהגלות.

גלות התפלה - שאין האדם יכול להתפלל כראוי

וביאור דבר זה שהתפלה היא בגלות, הוא מה שלפעמים אין האדם יכול לפתוח פיו בתפלה ואינו

פטרון הגליון - אלול

נתנדב ע"י ידידנו הנכבד
מוה"ר בנימין אליעזר זאב הערכסט הי"ו
לע"נ זקינו הרה"ח ר' משה שלום ב"ר יעקב ע"ה
נלב"ע כ' אלול תשנ"א לפ"ק

סיכום ותמצית:

א. בפסוק 'אשת יפת תואר' נרמז גלות התפלה, ויש לגאול את התפלה ע"י סמיכת גאולה לתפלה. מהות ה'גלות' בתפלה היא שקשה להתפלל כראוי, אך כמו שגם כשהשכינה גולה עדיין יש בה מעט חיים, כך גם אם אי אפשר להתפלל - אפשר להתפלל על כך גופא שנוכל להתפלל, וזו נרמז בתיבות 'אשת יפת תואר' שהיא בקשת ה' שפתי תפתח' - הגואלת את התפלה מהגלות.

מרגיש בה טעם, כי ליבו סתום ומטומם כאבן, ואין לו את ההתעוררות ופתיחת הלב הנצרכות כדי להתפלל כראוי. וכל אלו נחשבים 'גלות' למהות התפלה, שהרי תפלה בלא כוונה ולב ובאופן שאין תיבות התפלה נאמרות כדבעי הרי איננה חשובה כתפלה נכונה, ואינה במדרגת 'תפלה' כלל.

ולכן יש להמשיך כח של גאולה אל התפלה, ואחד מהעניינים בזה הוא, לעורר מין תפלה מיוחדת שאותה אפשר להתפלל גם באותה השעה שאין הלב פתוח, כי לאמיתו של דבר לא תתכן כלל מציאות כזו שאדם לא יוכל להתפלל אל הקב"ה ולבקש רחמים ותחנונים מלפניו, וכמו שיבואר.

גם בעת גלות השכינה עדיין נשארת בה נקודת חיים

ודבר זה נלמד ממת המלכות עצמה, שורש התפלה, שגם כאשר היא יורדת לכל המקומות הנמוכים, והיא במצב של שכינתא בגלותא, הנחשבת כמו מיתה [שהרי שורש גלות השכינה הוא בענין 'שביית הכלים', שהם שבעה מלכין דמיתא], בכל זאת איננה במצב של מיתה מוחלטת, אלא גם באותה השעה נשאר בה קוטסא דחיותא שהיה לעד לעולם, ואין המיתה שולטת עליה כלל. ועל נקודה זו רמזו חז"ל ואמרו (ר"ה בה) 'דוד מלך ישראל חי וקיים', וכלומר שנקודת עצם המלכות חיה וקיימת לעד ולנצח נצחים, ואינה בטלה לעולם.

גם בשעה שאי אפשר להתפלל - אפשר לבקש מלפניו ית' על זה עצמו

והכי נמי נימא בידן בענין כח התפלה הנמצאת בגלות, שגם בעת גלותה, לעולם אין מתבטל כח התפלה מן האיש הישראלי. כי גם כאשר האדם נמצא בזמן של ירידה, ואינו במצב של תפלה כראוי, בכל זאת גם שם הולכת עמו נקודה דקה ממקור החיות של תפלה, והיא המתלווה עמו תמיד בכל מקום שנופל שם, ומצד זה הוא יכול להתפלל אל הקב"ה בכל עת ובכל שעה. והיינו, שכאשר נראה לאדם שאי אפשר לו להתפלל, אזי יכול הוא לעשות תפלה מְדַבֵּר זה עצמו, ולשפוך נפשו לפני השי"ת על זה גופא, ולבקש שיוכל להתפלל כראוי וכפי רצונו ית'. ונמצא שגם כאשר התפלה היא בגלות, יש אופן לגאול אותה מגלותה, ע"י תפלה נוספת שמתפללין על התפלה עצמה, שתצא מגלותה ושיוכלו להתפלל בשלימות.

קודם התפלה מבקשים ה' שפתי תפתח' - שנוכל להתפלל

וזהו ענין מה שתיקנו חז"ל (ברכות שם) לומר את הפסוק ה' שפתי תפתח' וגו' לפני תפלת שמונה עשרה, וקבעוה כחלק ממנה, ואמרו שם בגמ' שהיא נחשבת כ'תפלה אריכתא'. כי אמירת ה' שפתי

ג. שורש מהות התפלה: השכינה הקדושה שמתפללת לפני הקב"ה, ועיקרה - שמונה עשרה - היא בעולם האצילות, כי רק שם אפשר להתפלל. וסמיכת גאולה לתפלה - להעלותה מבריאה לאצילות, ולכן אומרים 'ה' שפתי תפתח' לפני העליה לאצילות, והיינו 'תפלה אריכתא' - התארכות התפלה, עד רשות הסט"א והקליפות.

ג. פירוש נוסף בגלות התפלה - כאשר איננה לצורך תיקון השכינה, ובזה הוא ההבדל בין תפלת יהודי לתפלת גוי, כי בישראל גם חיי שעה הם גילוי כבוד שמים, או כדי שיצא מכך כבוד שמים, ונמצא שהשכינה מתפללת מתוך גרונו של ישראל.

תפתח' קודם התפלה, היא בקשה מאת השי"ת על עצם הדבר - שיפתח הקב"ה את שפתינו בתפלה, ושנוכל להתפלל לפניו כראוי.

וחז"ל הוסיפו תפלה זאת לתפלת שמו"ע, ועשאוה כחלק מגוף התפלה, כיון שזה נחשב כמו בח התפלה עצמה, שגם בשעה שלא יהא האדם מוכן ומוזמן להתפלל, מכל מקום יש בכוחו תמיד לעורר רחמים למעלה על זה גופא, שהקב"ה יפתח את שפתי שיוכל פיו להגיד תהלת ה' כדבעי. וזהו שקראוהו 'תפלה אריכתא', לרמוז שהתפלה מתארכת ויוצאת חוץ ממקומה והולכת עם ישראל בכל מקום שהם. ואכן פסוק זה הושם בין 'אולה' לתפלה; והוא המחבר אותם, כי תפלה זו - שנוכל להתפלל כראוי, היא היא הגאולה והוצאת כח התפלה מהגלות.

אשת יפת תואר' היא תפלת 'ה' שפתי תפתח' - הגאולת את התפלה מגלות

ודבר זה הוא הנרמז בפרשתנו, ורמזו הכתוב בתיבות 'אשת יפת תואר' הרומזות לפסוק 'ה' שפתי תפתח' כנוכר. והכי פירושו, שכאשר דיבורי התפלה שבאדם הם 'בשביה', חבושים ואסורים בכלא וסוגרי הלב, ואינו מסוגל לפצות שפתי בתפלה, אזי הוא מוצא שם את האש"ת 'יפת תואר', שהיא התפלה של 'ה' שפתי תפתח' הנרמזת בראשי תיבות אלו כנ"ל, ובכך זה הוא מוציא את כח התפלה מן הגלות - 'זחשקת בה ולקחת לך'.

ב.

שורש מהות התפלה היא תפלת השכינה הק'

שורש מהות התפלה: השכינה הקדושה מתפללת לפני הקב"ה

ונבוא להרחיב את הענין ביתר עומק בעז"ה. כי הנה אמרנו לעיל שהתפלה שייכת למדת המלכות. ושורש הדברים בזה הוא סוד כמוס נשגב ונעלם, המבואר בכתבי הארז"ל בהקדמתו לענין התפלה (שה"כ ברכת השחר בהקדמה), וז"ל: 'דע כי כל תפלה היא בסוד המלכות השואלת צרכיה ומתפללת אל ז"א, וסימנך 'ואני תפלה'. וזהו הטעם שכל לשון תפלה נכתב בתורה בלשון שפיתך נפש, כמו שאמר הכתוב (ש"א. א. טו) 'אשפוך את נפשי לפני ה'. והיא בחי' מלכות דאצילות הנקראת נפש', עכ"ל.

מבואר בדבריו וז"ל, כי שורש התפלה הוא, מה שמדת המלכות דאצילות, השכינה הקדושה, מתפללת להקב"ה ושופכת את נפשה לפני הקב"ה - המכונה בשם ז"א, ועל ענין פנימי זה בנוי ומיוסד כל סוד התפלה. [ויש להודיש שבבענינים פנימיים ועמוקים כאלו מתפרש הכל על דרך 'כביכול', והם סודות עמוקים וגבוהים מאד, נעלמים ונשגבים מן השכל הגשמי].

עיקר התפלה היא בעולם האצילות

ויצא מזה, שאמיתת ענין התפלה היא התפלה שמדת המלכות מבקשת את צרכיה כביכול מאת קוב"ה, וזה בהיותה עומדת למעלה בעולם האצילות, שכולו אלוקות, והוא מקומה הנכון, ואזי היא יכולה להתפלל ולבקש מלפניו את בקשותיה בשלימות. אמנם כאשר היא יורדת למטה בגלות לעולמות התחתונים שאינם בדרגת האלוקות המתגלה באצילות [וכנודע שזה תפקידה של מדת המלכות דאצילות, שהיא יורדת לעולמות כ"ע, והיא משפיעה שם את מה שקיבלה מלמעלה בעולמות העליונים], אזי כח התפלה האחוה במלכות, יורד ג"כ אל הגלות, וזה גורם שאיננה יכולה לפתוח את שפתיה בתפלה כראוי.

תפלת שמונה עשרה היא כנגד עולם האצילות - כי רק שם אפשר להתפלל

ודבר זה נראה כן גם בסדר התפלה שלנו, על פי מה שנודע מהארז"ל (שה"כ דרשי תפלת השחר) שארבעת חלקי התפלה מכוונים לעומת ארבעת העולמות - אצילות בריאה יצירה עשיה, ותפלת שמונה עשרה מכוונת לעולם האצילות. נמצא שעיקר הבקשה והתפלה נאמרת בדרגת אצילות בלבד, שהרי בשאר חלקי התפלה המכוונים לשאר העולמות אין שום בקשת צרכים. ומבואר שכח התפלה איננו אלא בעולם האצילות, ורק שמה יכולים להתפלל לפני הקב"ה כראוי, ואילו בזמן שהשכינה יורדת בגלות לעולמות כ"ע, אין לה את היכולת לבקש צרכיה מקוב"ה, כי גם כח התפלה הוא אז בגלות.

סמיכת גאולה לתפלה - להעלות את המלכות מעולם הבריאה לאצילות

ועל כן בעת שהשכינה הקדושה יורדת למטה, יש צורך לגאול את כח התפלה מהגלות, וזה ע"י סמיכת גאולה לתפלה, כנ"ל שפירוש דבר זה הוא לגאול את התפלה מגלות. וזהו שביאר הארז"ל (שם דרשי ק"ש דרשי ח) ע"פ הוזהר הק' בענין סמיכת גאולה לתפלה, וז"ל: 'כי כל 'גאולה' הוא ביסוד, וכל 'תפלה' במלכות וכו', וע"י סמיכות הזה

עולה המלכות הנקראת תפלה מן הבריאה אל האצילות/ עכ"ל. עיי"ש. והיינו כאמור, שעיקר התפלה היא רק באצילות, וכח הגאולה שהוא הארת מדת היסוד, מוציא ומעלה את המלכות מן הבריאה אל האצילות שהוא מקום התפלה.

אומרים 'ה' שפתי תפתח' בעת שהמלכות עדיין לא עלתה לאצילות

ונתבאר לעיל, שאחד מאופני גאולת התפלה הוא ע"י תפלה הנאמרת גם במצב של חושך וגלות, והיא באה לעורר רחמים למעלה שנוכל להתפלל כראוי, ותפלה זו שייכת בכל מקום ובכל זמן. ולדברינו כאן מתפרשת הכוונה, שגם בעת שמדת המלכות עדיין לא נגאלה לגמרי מן הגלות, והיא עומדת בעולמות שלמטה מאצילות, מכל מקום גם בעמידתה שם היא יכולה להתפלל אליו ית' ולבקש רחמים מלפניו.

ואכן זוהי ממש תפלת 'ה' שפתי תפתח' שביארנו שהיא התפלה הנאמרת בזמן הגלות והחושך. שהרי תפלת שמונה עשרה מכוונת לדרגת האצילות ששם אפשר להתפלל כראוי וכנכון כנ"ל, אמנם פסוק זה 'ה' שפתי תפתח' אינו בדרגת אצילות, אלא הוא מכוון כנגד היכל קודש הקדשים דבריאה (שה"כ כונת העמידה דרשי א), ונמצא שבעת כזאת עדיין לא עלתה המלכות לעולם האצילות לתפלת שמונה עשרה, ונראה שאין בכוחה להתפלל שם בעולם הבריאה. אלא שגם במצב הזה ניתן לבקש מלפניו ית' על זה עצמו, שיפתח את שפתינו ונוכל להתפלל, ותפלה שכזו נחשבת ג"כ תפלה, ונמצא שע"י 'ה' שפתי תפתח' ניתן כח למדת המלכות להתפלל אפילו בשעה שעדיין איננה בעולם האצילות.

'תפלה אריכתא' - התארכות מקום התפלה עד למטה מאצילות

והיטב כינויה חז"ל 'תפלה אריכתא', וכלומר שנארכה ונתפשטה התפלה, שלא רק בעולם האצילות עצמו יש אפשרות להתפלל, אלא ניתן להאריך כוחה של תפלה ולהרחיבה גם לעולמות שלמטה מאצילות, ולבקש שם מלפניו ית' על עצם ענין התפלה. ולא עוד אלא שתפלה אריכתא זו משפיעה כח וסיוע שיוכל האדם להתפלל אח"כ תפלה שלימה ממש, וכדחזינו שמיד אחר אמירת 'ה' שפתי תפתח', מתעלית המלכות לדרגת האצילות ופותחת בתפלת שמונה עשרה. וזהו ענין סמיכת גאולה לתפלה באופן הנכון.

במלחמת ה'רשות' הכתוב מדבר - התפלה הנאמרת ברשות הסט"א והקליפות

ועל פי הדברים האלה יבוארו ביתר עומק דברי רש"י ז"ל הנ"ל ש'בלמחמת רשות הכתוב מדבר'. דהנה 'רשות' מורה על רשות ומקום הסט"א, ו'מלחמת הרשות' היינו שמדת המלכות יורדת למקום הסט"א ונלחמת שם עם הקליפות והחיצונים כדי לברר את הניצוצות הק' והנשמות הנידחות הנמצאות שם. אמנם בעת היותה שם בגלות הרי א' אפשר לה לפתוח פיה ושפתיה בתפלה, וכח התפלה נמצא בגלות. אך העצה לכך היא, לעורר את ענין 'אשת יפת תואר' - תפלת 'ה' שפתי תפתח' וגו', שהוא הכח להתפלל גם בגלות, ובכך נגאלת התפלה⁽⁸⁾.

ג.

גלות נוספת בענין תפלה - בקשות שלא לכבוד שמים

גלות התפלה - כאשר אין מכוונים בה לצורך תיקון השכינה הקדושה

ענין נוסף ישנו בגלות התפלה, והוא, מה שאין האדם מכוין בתפלתו לצורך השכינה הקדושה, אלא מבקש צרכי עצמו באופן שאין להם שייכות לתיקון וגילוי מלכות שמים. כי הנה נתבאר לעיל בשם הארז"ל ששורש התפלה היא מה שמדת המלכות שואלת ומבקשת צרכיה מאת בעלה קוב"ה כביכול. ונמצא לפי זה שכל התפלות מקבילות לבקשות השכינה, וצריך לכיוון בהם לכבוד שמים. ואילו כאשר האדם מתפלל ומבקש מהקב"ה את צרכיו הפרטיים באופן שאינו מכוין בהם לשם שמים כלל, וכל כוונתו היא אך ורק לצורך עצמו, ואין נוגע לו כלל כבוד השכינה ומלכות השי"ת, הרי זה נחשב שמהות התפלה עומדת בגלות, ואינה במקומה הנכון. ועל כן יש צורך לסמוך גאולה לתפלה, והיינו לגאול מהות התפלה הנמצאת בגלות, ואינה דבוקה בשורשה, שהיא בקשת השכינה הק' על צרכיה כביכול.

ההבדל בין תפלת בני ישראל לתפלה של גוים

והנה בענין הזה ישנו הבדל וחילוק רב בין מהות תפלה שנאמרת ע"י בני ישראל, המכונה בשם 'עבודת ישראל עמך', שהם האחווים באמת במדת המלכות דקדושה, - לבין תפלותיהן של אומות העולם, שיש להם ג"כ אחיזה קצת במדת המלכות, בבחי' שכינתא בגלותא.

א. וזהו סוד תפלת ערבית שתיקן יעקב אבינו ע"ה ביציאתו מבאר שבע ללכת חרנה (בראשית כח, יא; ברכות כו, ו); ונקטינן בגמ' (שם כז) דתפלת ערבית רשות. והענין, כי מכיון שעיקר התפלה לא שייכת אלא בארץ ישראל, וכענין שאמרו (שם ל) שהמתפלל בחוץ לארץ עליו לכוין לבו כנגד ארץ ישראל, לכן כאשר הלך יעקב אבינו חרנה, וירד באותה השעה לרשות הסט"א, אזי תיקן תפלה שכזו הנמשכת גם למקום החושך והקליפות. ותפלה זו היא תפלת ערבית דוקא, כי בלילה יש שליטה לחיצונים ולקליפות, וכמ"ש (תהלים קד, ט) 'תשת חושך ויהי לילה בו תרמש כל חיתו יער', הרי שהלילה הוא זמן ששולטים בו החיצונים, ותפלת ערבית שנתקנה אז היא תפלה השייכת לחושך וסט"א. והיינו טעמא שלא קבעוה חובה, מאחר שבמקום כזה של חושך וטומאה אי אפשר לקבוע חובה להתפלל, ולכן היא איננה אלא רשות, והיינו שמכל מקום ניתנה אפשרות ורשות להתפלל גם אז, אבל אין זה חובה ממש.

והנה כמו שאמרנו שכח התפלה קיים לעולם גם במקומות החושך והחיצונים, כמו כן היא קיימת בכל אדם, גם אצל הפחות ביותר הקרוב למחנה הסט"א והקליפה. ונראה הדבר ממה דאיתא בגמ' (ב"ק ג) 'מבעה זה אדם', וילפינן לה מדכתבי (ישעיה כא, יב) 'אמר שומר אתה בקר וגם לילה, אם תבעוין בעיר'. ושם הרי מדובר מאדם המזיק שנפל למקום נמוך ביותר עד שהוא מכלל ארבעה אבות נייקין שהם מרכבת הסט"א, ואעפ"כ הוא מכונה 'מבעה' על שם היותו מתפלל. הרי שכח התפלה מלווה את האדם בכל מצב שהוא עומד, גם בחושך ואפלה.

ואכן פסוק זה מיידי מענין תפלת ערבית רשות. שהרי קודם לכן נאמר (שם פסוק יא) 'שומר מה מלילה, שומר מה מלילה', ועל זה מסיק 'אם תבעוין בעיר', הרי שפסוק בענין תפלה הנאמרת בלילה. ועל כן אמר בלשון ספק 'אם תבעוין' - בעיר, שאינו מחייב להתפלל, אלא 'אם תבעוין', אזי 'בעיר'. ועומק הטעם בזה הוא כנ"ל, שמאחר שאדם זה ירד למקום נמוך שכזה, מקומה של הסט"א, על כן אי אפשר לחייבו ממש על התפלה, וכטעם 'תפלת ערבית רשות', אמנם גם במקום זה ניתנה רשות להתפלל, ע"ד 'אם תבעוין בעיר'.

חיי שעה של בני ישראל דבוקים בחיי נצח וגילוי כבוד שמים

כי גם בקשת צרכיהם הפרטיים והגשמיים של ישראל בתפלה - אשר לכך נחשבת התפלה כ'חיי שעה' (שבת יג), נכללים בכלל צרכי השכינה הק'. כי חיי שעה הבאים לישראל באופן הנכון, אינם סתירה לתיקון השכינה וגילוי כבוד שמים, כי הקב"ה מסבב את ההנהגה בדרך כזו שכל השפעה הניתנת לאיש הישראלי תבוא רק באופן שתסייענו לבוא לחיי עולם. ובאמת, גם כל אדם מישראל עצמו בעומק נפשו אינו חפץ אלא בהשפעה המביאה אותו לחיי נצח ויש לה שייכות לתיקון השכינה ומלכות שמים, ואם אינה כן, ואינה נכללת בצרכי השכינה הק', אין לו שום צורך בה, כי היא נמשכת מהיכלות הסט"א, והיא בבחי' 'משלם לשונאיו אל פניו להאבירו' (דברים יג), ואין האדם חפץ בה.

התפלה על הפיכת הרעה לטובה - היא כדי שיצא מכך כבוד שמים

ועוד יותר מכך יש לומר שכל התפלות שמתפללים ישראל אינו אלא לצורך גילוי כבוד שמים ממש. ונקטנו לדוגמה כגון כאשר השי"ת גזר דין על איזה אדם ח"ו, והוא היה מתפלל לפניו ית' שיפוך את גזירתו לטוב, הנה לכאורה יש להתבונן מה פשר ותועלת תפלה זו, הלא כיון שהקב"ה גזר עליו, הרי בודאי אין הדבר אלא טובה גדולה לו, ומדת הדין נונתנת שעונש זה הוא הדרך היחידה לטובתו של זה, ואם לא תתקיים אותה בהשפעה הגזירה לא תהא זאת טובה עבורו. ומעתה יקשה, איך הוא מתפלל שתתהפך גזרה זו לטוב, ומה ירויח מכך שלא יתקיים העונש (ויש בזה אריכות גדולה ואכ"מ). ובכחרכה, שמה שאפשר להפוך הגזרה לטובה, הוא רק בגלל שהקב"ה רוצה שיכירו כל באי עולם במציאותו ית', וידעו שהשי"ת הוא טוב ומטיב לכל ורחמי על כל מעשיו, ושהוא ית' עונה לעמו ישראל בעת שועם אליו, וכדכתיב (שם ד, ט) 'כי מי גוי גדול אשר לו אלקים קרובים אליו כה' אלקינו בכל קראנו אליו'. ונמצא שכאשר האדם מתפלל להשי"ת שישיענו מצרתו - מצד שרוצה שיתגלה כבוד שמים ושהקב"ה קרוב לכל קוראיו באמת, איז נפתח בפניו שער חדש, להיטו נענה בתפלתו מצד זה שעי"ז יהיה גילוי גדול של כבוד שמים, ודבר זה נוגע לו יותר מתיקון נפשו הפרטית. ונמצא שתפלתו נכללת בבקשת השכינה, כי הוא בכלל צרכי המלכות - להרבות כבוד השי"ת בעולם.

בקשת הנכרי אינה לצרכי השכינה כלל - והיא בבחי' שכינתא בגלותא

ולעומת זאת גוי המתפלל אל השי"ת על צרכיו, בודאי אין כוונתו כלל לצורך תיקון השכינה הק', ואין לו שום ענין שיתרבה כבוד שמים בעולם, אלא כל כוונתו היא רק לצורך עצמו, ועבור חיי שעה גרידא. וכדילפינן בגמ' ר"ה (ד) שהחמיץ כורש מכך שביקש שיתפללו 'לחיי מלכא ובונה', ואצל הגוי אין זה תפלה כראוי, כיון שאילו לא ייענה יקרא תגר על הקב"ה ח"ו, עיי"ש. ונמצא שכל כוונת הנכרי בתפלתו אינה אלא לצורך עצמו, ואין לו עסק כלל עם תיקוני השכינה, ולכן נחשב שהתפלה אצלו בגלות(א) משא"כ בישראל, שגם כאשר אינו נענה בתפלתו אינו קורא תגר ח"ו, כיון שידע שלא היתה טובה בכך לצורך השכינה הק', והרי זהו כל קוטב כוונתו וחפצו - שיתמלאו בקשותיה וצרכיה של השכינה, ואותה הוא מבקש יותר מצרכי עצמו.

השכינה מתפללת מתוך גרונו של ישראל

נמצינו למדים, שגם הבקשות והצרכים הפרטיים של ישראל משתווים ודבוקים עם צרכי השכינה הק'(ב), וממילא גם התפלה והבקשה על צרכיהם, נחשבות - בבחינה מסוימת - כאילו השכינה הק' עצמה מתפללת מתוך גרונו של ישראל, והרי זה נחשב כגאולת כח התפלה מגלות. ועל כך באה בקשתנו 'ותהי לרצון תמיד עבודת ישראל עמך', כי עבודת ותפלת עם בני ישראל היא חלק מבקשת השכינה הק' השופכת את נפשה לפני ה' ומבקשת צרכיה ממנו ית'(ג).

ד.

בירח האיתנים מתברר מי הוא ה'מתפלל' הנכון

זמנה של מלחמת הרשות לברר את כח התפלה - בחודש אלול ותשרי

והנה מלחמת הרשות האמורה הבאה כדי לגאול את כח התפלה מגלות, היא העבודה הנחוזה בימי אלול, לברר את כח התפלה ולהוציאה מגלותה, ובכך להכין את הדרך לתפלתו בימי חודש תשרי ה'בעל"ט(ד).

ביום ראש השנה נברא האדם - שמהותו הוא 'מתפלל'

כי הנה יום ראש השנה הוא יום בריאת האדם, שעצם מהותו ועצמותו של האדם הוא - שהוא מתפלל, וכמו שאמרו בגמ' (בי"ק ג) 'מבעה זה אדם', שפירושו 'מתפלל' כמבואר שם. וכן כל עצם בריאת האדם לא באה אלא בכדי שיתפלל, וכמ"ש רש"י בפסוק (בראשית ב, ה) 'וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ וגו', כי לא המטיר ה' אלקים על הארץ, ואדם אין לעבוד את האדמה, ופירש"י: 'מה טעם לא המטיר, לפי שאדם אין לעבוד את האדמה, ואין מכיר טובתם של גשמים, וכשבא אדם וידע שהם צורך לעולם, התפלל עליהם וירדו, וצמחו האילנות והדשאים, עכ"ל. הרי שעיקר סיבת בריאת האדם היתה כדי שיתפלל להשי"ת ויבקש רחמים מלפניו על הגשם, ונמצא שזו היא עצם כל מהותו וישותו.

תפלת חנה הנאמרת בר"ה - 'ואשפוך את נפשי לפני ה'

וכמו כן מצינו שייכות רבה בראש השנה לענין התפלה, שהרי ביום הזה נפקדה חנה (ר"ה יג), וכן מפטירים בראש השנה ב'תפלת חנה', שמנמה למדו חז"ל רוב הלכות תפלה, כמו שאמרו (ברכות לא) 'כמה הלכות גברותא בהלכות תפלה איכא למשמע מהני קראי דחנה'. וכן אמרה חנה בתפלתה 'אשה קשת רוח אנכי' (ש"א א, טו), ונדע (וזה"ק ח"ג ר"ל) 'שקשת' רומז על תקיעת ש"ברים תרועה, וזהו כח התפלה הנמשך מעומק הלב, המתגלה ע"י השופר.

ונמצא שביום הזה מתעורר כח התפלה במיוחד, ולכן יש צורך גדול לבררה ולהעמידה על מקומה הנכון, שתתאים עם בקשת מדת המלכות שהיא שורש התפלה כנ"ל, אשר על כך מסיק התם בתפלת חנה 'ואשפוך את נפשי לפני ה' - הרומזת על בקשת השכינה הק' כדברי הארז"ל הנ"ל.

גם לאוה"ע יש שייכות לתפלה, וצריך לברר מי הוא האדם האמיתי

ומכיון שגם הגוים נכללים בגדר האדם הנברא ביום ראש השנה, כי גם בהם יש איזו מדרגה של אדם, [ואע"פ שהעובדי כוכבים אינן קרויין אדם (יבמות א), מכל מקום הם מכוונים בשם 'אדם', או 'בני אדם' וכמבואר שם בתוס']. לכן יכולים גם הם להתפלל לפניו ית', שהרי זוהי מהותו של האדם כנ"ל. ועל כך כתיב (שעיה נג, ז) 'כי ביתי בית תפלה יקרא לכל העמים', שגם אוה"ע יכולים לבוא ולהתפלל אל הבית הזה, ועבודת חודש תשרי, וימי ההכנה בחודש אלול, היא לברר מי הוא אדם האמיתי המתפלל כדבעי, ומאידיך, לגלות שתפלת הגוי איננה התפלה הראויה, ואצלו נמצאת התפלה בגלות.

בראש השנה עדיין נראה שמכוונים בתפלה לצורך עצמו

אך ביום ראש השנה עצמו, עדיין אנו עומדים באמצע עסק עבודת הבידור, לברר מהות התפלה האמיתית השייכת לבקשת השכינה הק', ועדיין יש לנו שייכות לאוה"ע שנברא א"כ ביום הזה. ולכן מצינו בזה"ק (תיקו"ז כב) 'שישנה טענה על התפלות שבימים אלו, וכלשונם 'דכולהו צווחין בצלותין ביומא דכפורי ככלבים הב הב'. ובודאי בעומק הנפש מכוון כל אחד בתפלתו רק לכבוד השכינה וכו"ל, אמנם לעת כזאת גם הוא עצמו אינו יודע מזה, כי כח התפלה עדיין עומד בגלות.

בשמיני עצרת מתבררת מעלת האדם המתפלל על הגשמים - ובאופן שדבוקים בחיי עולם

וגמר בירור ועבודה זו היא ביומא רבה, שמיני עצרת, יום ה'חודא שלים', שאומות העולם קבלו כבר את השפעתם בחג הסוכות והלכו להם, וביום הזה נאמר (דברים לב, יב) 'ה' בדד ינחנו ואין עמו אל נכר', שנשארים רק כנסת ישראל עם דודה. ויחוד זה אכן ממשך את שפע הגשמים כראוי, ועל כך שמיני עצרת הוא 'יום הגשמים' (עבודת ישראל לשמ"ע), ובשפע זה נכללות כל ההשפעות הטובות של כל השנה כולה. [וענין הגשמים הוא סוד היחוד כמ"ש חז"ל (ברכות נט) 'מאימתי מוכרין על גשמים משיצא חתן לקראת כלה'. ואכמ"ל בזה]. ובשעה זו מתבררת שלימות מדרגת האדם השלם, שהם כלל ישראל הקרויים 'אדם', שהם המתפללים באופן הנכון, וכל כוונתם בתפלתם אינה אלא לשמה, לכבוד שמים, ותפלתם היא אך ורק על חיי נצח, ולא על חיי שעה גרידא.

וזהו טעם שם 'עצרת' - לשון קביעא וקיימא, כי ביום הזה מתגלה שאין התפלה במדרגת חיי שעה בלבד, אלא יש לה גאולה ועלייה להיותה בגדר חיי עולם. ובכך נגמרת עבודת חודש תשרי, ומדת המלכות קמה על מקומה בשלימות.

ב. אלא שלמעשה כיון שגם כאשר הנכרי נענה בתפלתו יוצא מכך כבוד שמים, לכן התפלל שלמה המלך שישמע הקב"ה גם לקול תפלתו, וכמ"ש (מ"א ח, מז) 'גם אל הנכרי אשר לא מעמך ישראל הוא וגו', ובא ותתפלל אל הבית הזה, אתה תשמע השמים מוכן שבתך, ועשית ככל אשר יקרא אליך הנכרי, למען ידעו כל עמי הארץ את שמך'. אמנם כבוד שמים שכזה הוא בבחי' שכינתא בגלותא, שהרי כאמור עבודת הגוי איננה אלא על מנת לקבל פרס, ואינו מכוין כלל וכלל לצורך השכינה הק'. ומה שלמעשה יכול הגוי להתפלל לפניו ית' בדרך זו, אין זה אלא כאשר הוא בא לבית המקדש, ובני ישראל צריכים להעלות את התפלה שהגוי מתפלל שם, ואשר על כך נאמר (ישעיה נג, ז) 'כי ביתי בית תפלה יקרא לכל העמים'.

ג. והכח להתפלל תפלה כזו, שהיא חלק מבקשות השכינה, באה מן האבות הק', ע"ד 'תפלות אבות תקנום' (ברכות כו), כי המה עמדו במדרגה זו שכל תפלתם לא היתה אלא עבור צרכי השכינה, והורישו זאת לבניהם אחריהם. ותפלה באופן זה, היא התפלה בשלימותה הנובעת מתפלות האבות.

ד. וזהו ג"כ מעלת תפלת הציבור, כי 'תפלה בציבור' נחשבת כמו תפלת השכינה וכנסת ישראל עצמה, וע"ד שאמרו חז"ל (סנהדרין טז) 'כל בי עשרה שכינתא שריא', ונמצא שבהתאסף עשרה אנשים מישראל, יש בהם השראת השכינה, וממילא גם התפלה היוצאת מפיהם נחשבת כאילו השכינה הק' היא המתפללת מתוך גרונו, ולא שחידו פלוני ופלני מתפלל בעצמו, אלא שמדת המלכות מבקשת צרכיה. משא"כ תפלת היחיד באה ביותר מצד פרטיותו, וממילא אין זה בבחי' שכינה מדברת מתוך גרונו. ולכן נמי אמרו חז"ל (ברכות ה) 'אימתי עת רצון בשעה שהציבור מתפלל', וכן מוקמינן בגמ' (ר"ה יח) הפסוק 'כי מי גוי גדול אשר לו אלקים קרובים אליו כה' אלקינו בכל קראנו אליו' - בתפלת הציבור. והיינו נמי מטעם האמור, כיון שתפלת השכינה נענית בודאי בכל עת, ולא יתכן שלא תיענה השכינה הק' בתפלתה. ומצד בחינה זו נענה כל אדם בשעה שהוא מתפלל בציבור, כי צרכיו הפרטיים שהוא מבקש באותה שעה נחשבים כחלק מצרכי השכינה כנ"ל.

ה. ואכן מצינו שייכות חודש אלול לענין מלחמה, שהרי בחשבון סדר החדישים המכוונים לעומת סדר הדגלים, נמצא שחודש אלול מכוון כנגד שבט גד, שהם אנשי מלחמה, וכמ"ש (בראשית מט, ט) 'דג גדוד יגורנו והוא יגוד עקב', וכן אמר עליו משרע"ה (דברים לג, כא) 'יתאן ראשי עם' (עיי"ש ברש"י).

סיכום ותמצית:

ד. זמנה של מלחמת הרשות לברר את כח התפלה - בחודש אלול ותשרי, כי ביום ראש השנה נברא האדם - שמהותו הוא 'מתפלל', ולכן מפטירין בתפלת חנה 'ואשפוך את נפשי לפני ה'. ואז יש גם לגויים שייכות לתפלה, וצריך לברר מי הוא האדם האמיתי, ובעוד שבראש השנה עדיין נראה שמכוונים בתפלה לצורך עצמו, הרי שבשמיני עצרת מתבררת מעלת האדם המתפלל על הגשמים מתוך דבקות בחיי עולם.

א. התפשטות ארץ ישראל מבחי' בן לעבד

כי תצא למלחמה על אויבך ונתנו ה' אלקיך בידך ושבת שבינו (כא, ט). פ' רש"י כי במלחמת הרשות הכתוב מדבר, דהיינו לא במלחמות כיבוש ארץ ישראל, אלא במלחמות הבאות להוסיף על גבולות ארץ ישראל.

אכן יש לומר כי מלחמה זו היא השלמה בעניינה של ארץ ישראל, ונפרש כי ארץ ישראל יש לה שייכות לעבודת ה' בבחי' בן, כי היא היכלו של המלך כביכול, אשר בה עובדים אותו ית' בקירבה יתירה כמו בן לאביו. ואילו חוץ לארץ היא עבודה בבחי' עבד, כי היא עבודה הבאה באופן של ריחוק, כעבד העובד את אדוניו.

והנה ירושת ארץ ישראל נרמזה בתחלת התורה, במאמר בראשית ברא אלקים וגו' (בראשית א, א), כמו שפירש רש"י שם: 'מה טעם פתח בבראשית, משום כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גויים וכו'. וזה מוקשר עם סוף התורה, אשר בסוף הפסוקים שכתב משה רבינו בבירור בחייו, עוסקים כמה שאמר משה רבינו לפני שעלה להר נבו והסתכל על ארץ ישראל. והנה שם הוא מסיים בתורה 'תדרוך' (דברים לג, כט) העולה בגי' י"ב פעמים 'בן', שהוא ענין י"ב השבטים היורשים את ארץ ישראל בעצמה בבחי' 'בן'. אבל התחלת התורה היא בפסוק 'בראשית', העולה בגי' י"ב פעמים 'עבד', להורות כי שלימות הענין היא כאשר יתפשטו י"ב גבולות ארץ ישראל גם על חוץ לארץ שהיא מקום בחי' 'עבד'.

וי"ל עוד כי מצוה ראשונה הוא 'החדש הזה לכם', והיתה התורה צריכה להתחיל בה וע"כ ב' פעמים 'חדש' בגי' י"ב פעמים 'בן' [תדרוך]. – דהיינו בחי' 'בן', רק משום כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גויים – בחי' עבד התחיל התורה בבראשית.

ואכן בפרשתנו מרומז מאמר 'בראשית', שכן אחד מצירופי תיבת 'בראשית' הוא 'אתר יבש' (תיקון פב). וזה מרומז בלשון הכתוב בפרשתנו 'וראתי בשביה אשת יפת תואר' וגו' (כא, יא), אשר 'שביה' רומז על 'יבש' ו'תאר' הם אותיות 'אתר'.

ב. רמזי משיח בן יוסף ומשיח בן דוד בפרשת שילוח הקן

כי יקרא את ציפור לפנך בדרך וגו' (כב, ו).

אי' בזה"ק (ח"ב ה) כי גדול עניינה של מצוה זו לעורר רחמים בשמים על ביאת משיח, וכן נקרא שמו של היכלו של מלך המשיח בשמים בשם 'דובל קן ציפור'. וי"ל כי זה הוא טעם מה שאמר רש"י כי יקרא, פרט למוזמן, אשר את מצוה זו אין להכין ולזמן בימים ובכוונה. ולפי הנ"ל מבואר טעמו של דבר, שהרי השביענו הקב"ה שלא לדחוק את הקן (ושהש"ר ב, ב), ולכן א"א לנו להתעסק בגלוי בענייני ביאת משיח. וכן כתב הר"ק מראפשיץ ז"ע בפרשתנו (ועד קודש עה"פ כי תבנה בית חדש) כי העסק בבנין ביהמ"ק השלישי צריך להיות כסתר ובחשאי, באופן שהס"ט לא תרגיש בדבר. וכידוע אך היו דרכי הצדיקים בעניינים אלו להעלים ולכסותם, והיו עוסקים בהם רק כמו בדרך אגב, ולכן כי יקרא קן צפור, פרט למוזמן.

ואמרו חז"ל (ברכות לג) האומר על קן ציפור יגיעו רחמיך וכו' משתקין אותו, דהיינו שאין לומר על מצות שילוח הקן שהיא תעורר רחמי שמים. ולכאול יש לתמוה על כך, שהרי לפי המבואר בזה"ק כל עניינה של זו המצוה הוא לעורר רחמים בשמים על ביאת משיח כנ"ל, וא"כ למה משתקין אותו. אבל לפי המבואר יובן הדבר, כי כאשר מתעסקים בעניינים המוקשרים לביאת משיח א"א לדבר על כך בפירוש, כי צריכים להעלים ולהסתיר את הדבר. ולכן 'משתקין אותו', שיעסוק בהתעוררות רחמים אלו בשתיקה ובחשאי.

והנה ידוע כי יש תרין משיחין, משיח בן יוסף ומשיח בן דוד, וא' (פרקי היכלות רבתי לג, א) כי שמו של משיח בן דוד הוא מנחם בן עמיאל ושמו של משיח בן יוסף הוא נחמיה בן חושיאל. והנה על כך רמז הכתוב כי 'יקרא בגי' מנחם בן עמיאל, קן צפור' בגי' י"ב פעמים 'עבד', להורות כי שלימות הענין היא כאשר יתפשטו י"ב גבולות ארץ ישראל גם על חוץ לארץ שהיא מקום בחי' 'עבד'.

נחמיה בן חושיאל, וממשיך ואומר 'לפנך' שהוא בגי' קץ, כי קץ משיח יהיה ע"י אלו תרין משיחין.

ג. גודל רחמי השי"ת עלינו בלי שום גבול

שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך למען ייטב לך והארכת ימים (כב, ו).

אמרו חז"ל (ברכות לג) 'האומר על קן ציפור יגיעו רחמיך וכו' משתקין אותו'.

יש לפרש בזה, כי הנה חז"ל מנינים תמיד את דברי השי"ת בתורה הק' בשם 'רחמנא אמר', והוא מפני אשר אכן כל דברי התורה ותר"ג המצוות באות אך ורק מרחמי הגדולים והמרובים של הקב"ה עלינו, כמו שאומרים על מתן תורה 'המלה גדולה ויתרה חמלת עלינו'. כי הקב"ה שהוא בלתי שום גבול והגדרה, קדשנו במצוותיו ונתן לנו ברחמי העצומים את התורה והמצוות, שהם אמצעים מוגבלים ומוגדרים, אשר על ידיהם נוכל אנו בעלי הגבול להתדבק כביכול בו ית'. אכן רחמנות זו ודאי אינה מוגבלת רק בגדרי וגבולות המצוות, אלא שצמיצום הקב"ה את רחמנותו הגדולה והבלתי מוגבלת אל תוך צמיצומי המצוות.

והנה בלשון חז"ל (תנחומא עקב ב) נקראת מצות שילוח הקן 'מצוה קלה', והדגישו שם כי אף על פי כן מנמיח הקב"ה בשכרה אריכות ימים, ובהו היא כמו כיבוד אב ואם שהיא 'מצוה המורה'. ויש לומר כי מזה היה מקום לומר, שרואים בזה את גודל רחמי השי"ת עלינו, שהוא מנמיח לנו שבר גדול כל כך, אפילו על מצוה קלה. ובהו יש לפרש את הנוסח 'על קן ציפור יגיעו רחמיך', כלומר שבמצוה זו ושכרה רואים את גודל רחמי השי"ת.

ולכן אמרו חז"ל 'משתקין אותו', כי אין זה מנמיח את גודל רחמי ה' כלל. שהרי אפילו המצוה המורה ביותר היא צמיצום והגדרה על רחמי ה', וגודל רחמי וחסדיו עלינו הם בלי שום שיעור וגבול, ואין לנו כל השגה בהם.

ד. ע"י יבום זוכים לאור הפנים

ונגשה יבמתו אליו לעיני הזקנים ונעלו מעל רגלו וירקה בפניו וענתה ואמרה ככה יעשה לאיש אשר לא יבנה את בית אחיו (כה, ט).

יש לפרש את עניינה של ריקוקה זו, שהיא דבר של בושה.

אכן הנה מלכות בית דוד יצאה משני ענינים של יבום, והוא מעשה יהודה ותמר שהיה בחי' של יבום כדאי' במדרש (כ"ר פה ה), וכך גם נישואי בועז עם רות היתה בבחי' יבום על פי פנימיות (עי' אלשיך רות א, ה בשם חפני האמת). וענין הוא כי עריות הוא בושה כמ"ש בזה"ק 'כל בושה מסטרא דעריות', אמנם בענין יבום נתהפך הבושה שהיא סילוק אור הפנים – הלבנת פנים – לאור הפנים בחי' 'באור פני מלך חיים'. ולכן יצא מלכות בית דוד, מענין של יבום.

וזכה יהודה לקבל את המלכות, שהוא אור הפנים, ע"י שהודה ולא בוש לומר 'צדקה מומני' (בראשית לח, כו), ובוה התבייש וסילק מעצמו את אור הפנים כדי להודות על האמת. ועל ידי זה זכה להתחדשות אור הפנים כאשר קיבל את המלכות, שהיא בחי' 'אור פני מלך חיים' כנ"ל. [כי אור הפנים הוא בחי' הארת האמת כדאי' באריה"ק (ע"ה ש"ג פ"ד), ולכן מפני שהודה על האמת זכה לאור הפנים האמיתי].

ופרשת יבום מתחילה 'כי ישבו אחים יחדיו' (כה, ה), ויש לרמוז בזה על שני האחים הראשונים שהיו בעולם שהם קין והבל, כלומר שהם היו צריכים לעסוק ביבום. ויש לפרש זאת על פי דברי האריה"ק (ליקו"ת שפ"ה) כי בעצם היה הבל חייב מיתה בלאו הכי, עיי"ש. אלא שנתחייב קין על שהרגו, ולא הניחו למות בידי שמים. ויש לומר כי אילו היה הבל מת, והיה קין מייבם את אשתו, היה יכול לזכות לאור הפנים כנ"ל. אבל מאחר שנתקנא בהבל והרגו, איבד את אור הפנים הזה.

כי באמת זכה הבל לבחי' אור הפנים, כמו שנאמר בו 'וישע ה' אל הבל ואל מנחתו' (בראשית ד, ח), דהיינו שהסתכל עליו הקב"ה באור הפנים, וזה גם מרומז בתבנית 'וישע' המורה על אור הפנים המונה ש"ע נהורין (ע"ה ש"ד פ"ה) [הוא בגי' ב' פעמים שם 'אל' י"ב פעמים 'עבד', להורות כי שלימות הענין היא כאשר יתפשטו י"ב גבולות ארץ ישראל גם על חוץ לארץ שהיא מקום בחי' 'עבד'.

במילואו (אל"ף ל"ח) העולה 'הפנים', כי אור הפנים הוא בחי' 'פנים בפנים', ולכן הוא כ' פעמים 'הפנים'. וזה היה עניינו של הבל, ולכן קומה שלימה של י' פעמים 'הבל' עולה בגי' ש"ע הנ"ל. ואילו היה קין מדבק את עצמו בקדושת הבל, היה יכול גם הוא לזכות לאור הפנים ע"י היבום, שבהם זוכה המייבם לעיבור נשמת הנפטר כידוע. אבל הוא נתקנא בו, ולכן נאמר בו 'ויהר לקין מאד ויפלו פניו' (שם, ה) וכך גם אמר לו הקב"ה 'ולמה נפלו פניך' (שם, ו). ולכן גם לא יבם את אשתו באופן נכון, ולא זכה לאור הפנים של הבל. כי אילו היה מייבם את אשתו כנכון, היה יכול גם הוא לזכות לאור הפנים הנמשך ע"י היבום, ובפרט כאשר יבם את אשתו של הבל שהיה בבחי' זו כמבואר.

ה. חודש אלול בחי' רוב חסד

איתא באריה"ק כי י"ג המדות של רחמים, מכוונות כנגד י"ב חדשי השנה עם חודש העיבור. ונמצא כי חודש אלול שהוא החודש השישי, מכון כנגד מדת 'רוב חסד' שהיא המדה השישית [לפי האריה"ק].

ויש לומר בזה, כי הנה אמרו חז"ל (ר"ה ט) 'בית הלל אומרים, רוב חסד מטה כלפי חסד', עיי"ש שהוא על דרך הליכה אחת הרוב, באופן שמכריעים לצד החסד. ובית הלל דוקא הם שמפרשים כך, כי מה שהלכה כבית הלל היא לפי שהם היו הרוב, והם היו נוטים תמיד כלפי חסד. ולכן מפרשים בית הלל כך את מדה זו, שהקב"ה נוהג באופן זה של הטיה כלפי הרוב שהוא חסד, וזה הוא 'רוב חסד' היינו הרוב שהוא חסד.

ואמרו חז"ל (ברכות לא) 'תנא מרי בר בריה דרב הונא בריה דרבי ירמיה בר אבא, אל יפטר אדם מחבירו אלא מתוך דבר הלכה, שמתוך כך זוכרנו', ואיתא באוהב ישראל (ליקו"ת) בשם מדרש, כי דבר הלכה זה הוא המאמר 'חיד ורבים הלכה כרבים', ומבאר שם דהיינו כי השם של השמירה בדרך יוצא מסופי התיבות הפסוק 'כי מלאכיו יצוה' לך לשמורך בכל דרכיך" (תהלים צא, יא), והוא נרמז בראשי התיבות 'חיד ורבים הלכה כרבים', ע"כ. ויש לפרש על פי הנ"ל, כי הדרכים הם בחזקת סכנה בהתגברות מדת הדין. אבל על ידי שמזכירים כי 'הלכה כרבים', שהוא בחי' 'רוב חסד מטה כלפי חסד' כנ"ל, מתעוררים הרחמים והחסדים. ובהו יש לפרש מה שאמרו חז"ל (ברכות י) 'לרבי טרפון שהסתכן בדרך ע"י שנהג כבית שמאי, כי בזה שלא הלך כדעת הרבים לא היתה לו השמירה הנ"ל.

וחודש אלול שהוא בחי' רוב חסד כנ"ל, יש לו שייכות לתיקון הדרכים בבחי' זו. כידוע מדברי האריה"ק (שער רה"ק מז) כי חודש אלול הוא בחי' הפסוק 'הנותן כים דרך' (ישעיה פג, טז), והרי אמרו חז"ל (קידושין פב) על הפסוק העושים את דרכם כים, שהם 'רובן חסידים', דהיינו שהם מעוררים את השם של השמירה בדרך שהוא בחי' 'רוב חסד' [מרומז בפסוק של כי מלאכיו וגו', שאמר 'לשמורך בכל דרכיך', אשר 'בכל' עולה 'כים', ונמצא 'בכל דרך' הוא בחי' 'כים דרך']. והו ענין ריבוי החסדים המתעוררים בחודש אלול.

ו.

הרחבת גבולי ארץ ישראל בחי' ימין פשוטה

הנה על פי סדר החודשים המכוון לסדר השבטים כפי שהיו מסודרים אצל הדגלים, נמצא כי חודש אלול מכון כנגד שבט גד. והנה משה רבינו מברך אותם 'ברוך מרחיב גד' (דברים לג, ב) כי הם היו אנשים המלחמה העוסקים בהרחבת גבולות ארץ ישראל. ויש לומר כי זה מרמז על עבודת חודש אלול, כי ארץ ישראל נקראת 'ימין', כמו שמצינו בבנימין שנקרא על שם 'בן ימין' לפי שגולד בארץ ישראל (רש"י בראשית לח, ח). והרחבת הימין של ארץ ישראל, היא בחי' 'ימין פשוטה' שהיא ימיו של הקב"ה הפשוטה לקבל את השבים בתשובה (תנחומא בשלח טו).

ויש לרמוז על כך, כי 'מרחיב גד' הוא בחי' 'גד' במילואו (ע"מ"ל ד"ח) אשר המילוי לבדו (י"מ"ל ל"ח) עולה בגי' 'ימין פשוטה', ואם נוסף לזה את האות י' המקושרת לחודש אלול כדאי' בספר יצירה (פ"ה ט"ז), הרי זה עולה בגי' 'גול בתולה' שהוא המול של חודש אלול.

ודבק לבנו במצותיך:

אפילו אינעם
היינטיגן דור קען
מען אויסוואקסן
פאר'דבקות'טע
בחורים

א. אוהב דבק: 'דבקות' איז א שטאפל אריינציר אין אהבת ה'

היינט הערשט א 'אוש' אויף אהבת ה' | מען איז צופרידן אויב דער בחור איז וואויל און פארהערט זיך מסכתות הש"ס | ווער רעדט נאך פון 'דבקות' - איז אודאי נישט קיין מדובר | עס איז אבער נישט ריכטיג | זאל כאטש א בחור וויסן וואהין ער דארף אנקומען | ער מעג האבן א תקוה אז ער וועט נאך איין טאג אנקומען אהין | 'דבקות' איז א בעצם אהבת ה' - נאר אויף א טיפערע פארנעם | ער איז אינגאנצן אריינגעטון דערין | עס אינטערעסירט אים נישט עפעס אנדערש | ער כאפט נישט וואס עס טוט זיך ארום אים | צדיקים זענען געווען א גאנצן טאג בדבקות | כאטש בשעת'ן לערנען און דאווענען זאל א מענטש זיין בדבקות

ב. באהבתה תשגה: 'אהבת התורה' קען פירן צו א משונה'דיגע 'דבקות התורה'

דער רבוש"ע איז א 'בלתי גבול' | לית מחשבה תפיסא ביה כלל - מען קען נישט האבן קיין דבקות אין אים | מען מוז זיך מדבק זיין אין זיינע לבושים | א טעם אין א נשמת - איז אויך א לבוש | דער איידלסטער לבוש איז 'תורה' | דער עריבות התורה איז צוליב דעם אור ה' | ווען מען שפירט דעם אור - קען מען משוגע ווערן פון זיסקייט | מען ווערט מקושר און דבוק דערצו פיר און צוואנציג שעה | מען קען טון מאדנע זאכן - נישט כאפנדיג וואו מען געפונט זיך

ג. נזכירה דודיך: זיך דערמאנען אינמיטן לערנען - איך לערן תורת ה'

אויבנאויף איז פארהאן א גרויסע מחלוקת צווישן 'נפש החיים' און 'חסידים' | חסידים האלטן, אז תורה איז נישט 'דבקות' און דער 'נפש החיים' האלט אז עס איז יא 'דבקות' | באמת: חסידים האלטן אויך אז 'תורה' איז 'דבקות הבורא' | זיי שטעלן אבער א תנאי, אז מען מוז כאטש צוגיין דערצו ווי צו תורת ה' | דער נפש החיים איז מסתם אויך מודה דערצו | חסידים זענען מודה אז מען איז יוצא 'לימוד התורה' אפילו אן אהבת ה' | אבער זיי שטעלן עס צו צום זוהר, אז אן דחילו ורחימו גייט עס נישט ארויף | דער נפש החיים איז אויך מודה צום זוהר | חסידים האלטן אז די שארפקייט פון 'אורייתא וקוב"ח חד הוא' איז בעיקר ביי אזא תורה וואס איז 'כנותנתה מסיני' - מען שפירט די שמות הקודשים | דארט שפירט זיך דער 'חד הוא' | דארט קען מען נישט מסיח דעת זיין פונעם רבוש"ע | אויב איז מען נישט אין דער מדרגה - דארף מען דערמאנען פארן גוף אז מען לערנט דא תורת ה'

א.

אוהב דבק: 'דבקות' איז א שטאפל אריינציר אין אהבת ה'

נקודות:

די מדה פון 'דבקות' מיינט, אז דער מענטש האט אזוי שטארק ליב דעם רבונו של עולם, אז עס אינטערעסירט אים שוין גארנישט עפעס אנדערש אויסער דעם! א מענטש קען שטיין און רעדן צו אים איבער די נייעס וואס עס טוט אין דער וועלט, און ער הערט ניטאמאל וואס יענער זאגט!

זיי פאדערן פון די בחורים, פארוואס זיי האבן נאכנישט ליב דעם רבונו של עולם. מען וועט הערן דרשות פון ראשי ישיבות און מגידים איבער לימוד התורה, און מען וועט הערן ווי משפיעים רעדן איבער 'ראת שמים', מען וועט פאדערן פונעם בחור און אינגערמאן צו זיין א ירא שמים און אן עובד ה', אבער פון אהבת ה' - וועט מען כמעט נישט רעדן! מען וועט נישט אריינגיין מסביר צו זיין וואס דאס מיינט 'אהבה' און וויאזוי מען קומט אן צו 'אהבה' און ווי ווייט מען איז מחויב אנצוקומען צו 'אהבה' וכדומה, ווייל מען האט זיך כמעט ממש מייאש געווען בזמן הזה אז דער ציבור זאל אנקומען דערצו.

ווער איז היינט מעורר בחורים צו צילן אויף 'דבקות'?

אויב איז אהבת ה' היינט אזוי ווייט און באזייטיגט - נו, ווער רעדט נאך היינט פונעם 'ענף', פון 'דבקות?' ווער וועט נאך היינט האלטן א דרשה פאר בחורים און רעדן צו זיי, אז יעדער בחור דארף האבן א שאיפה און א שטרעבן, זוכה צו זיין איין טאג, צו דאווענען מיט אזא דבקות - אז ער זאל נישט וויסן וואס עס טוט זיך ארום אים?! וועלכער מחנך וועט נאך היינט רעדן צו די בחורים ביים שיעור מוסר, און זיי זאגן אז 'דבקות' איז אזא זאך וואס עס איז ממש נוגע, און עס איז א זאך וואס מען דארף ארבעטן אויף דעם! ווי הערט מען רעדן דערוועגן?! היינט בעקבתא דמשיחא איז 'דבקות' געווארן ממש ווי א פרעמד ווארט, וועלכע באלאנגט בלויז אין די מעשה ביכלעך פון פארציטישע צדיקים און חסידים...

רבי חנינא בן דוסא היה עומד ומתפלל ובא חברבר והכישו ולא הפסיק תפלתו וכו', אמרו לו תלמידיו רבי ולא הרגשת? ואמר להם יבוא עלי מתוך שהיה לבי מכויך בתפלה לא הרגשתי" - רבי חנינא בן דוסא איז געווען אזוי פארטיפט אינעם דאווענען, אז ער האט אפילו נישט געשפירט ווי ער כאפט א ביס פון א געוויסן סארט שלאנג. און דער צווייטער מקור כלפי 'לערנען' - ווי עס שטייט אין בבלי (עירובין נד:): "אמרו עליו על רבי אלעזר בן פדת שהיה יושב ועוסק בתורה בשוק התחתון של ציפורי וסדינו מוטל בשוק העליון של ציפורי" - רבי אלעזר האט בשעת'ן לערנען נישט געוואוסט וואס טוט זיך ארום אים, אזוי ווייט, אז ער האט אפילו נישט געכאפט אז זיין בגד איז אים אראפגעפאלן אינמיטן לערנען. און דער מסילת ישראל פירט אויס, אז דער סארט דבקות איז אן 'ענף' פון אן אמת'ן אהבת ה', וואס דער מענטש האט אזא תענוג און פארגעניגן פון עוסק זיין אין די ענינים פון דעם 'נאהב', אז ער ווערט אינגאנצן צוגעבינדן דערצו בכל לב ונפש. (לכאורה דער לשון 'ענף' מיינט נישט, אז דבקות איז א 'תוצאה' פון אהבה, נאר דאס גופא איז די אהבה, נאר אויף אסאך א טיפערן פארנעם, אז ער האט אזוי ליב דעם רבונו של עולם, אז ער קען זיך שוין נישט אוועקרייסן פון טראכטן פון אים).

כמעט קיינער פאדערט נישט היינט קיין אהבת ה' פון א בחור

דער גאנצער ענין פון אהבת ה' בכלליות, דארף א גרויסער התעוררות און חיזוק בזמן הזה. ווייל מען רעדט כמעט נישט דערפון. מען וועט נישט הערן קענט פון מחנכים ווי

עס אינטערעסירט אים נישט די נייעס...

דער מסילת ישראל דא אין פרק יט צענעמט דעם ענין פון אהבת ה' - וועלכע איז פון די 'חלקי החסידות' אין וואס א חסיד איז מהדר - אויף פארשידענע פרטים און ענפים. און ער שמועסט אויס, אז די מדה פון 'דבקות' וואס א מענטש איז פאר'דבקות' אינעם רבונו של עולם - איז אן 'ענף' פון אהבת ה'. דאס הייסט, דער מענטש האט אזוי שטארק ליב דעם רבונו של עולם, אז עס אינטערעסירט אים שוין גארנישט עפעס אנדערש אויסער דעם! א מענטש קען שטיין און רעדן צו אים איבער די נייעס וואס עס טוט זיך אין דער וועלט, און ער הערט ניטאמאל וואס יענער זאגט! ווייל עס ציהט אים אזוי שטארק צו טראכטן פונעם רבונו של עולם, אז זיין קאפ איז אינגאנצן אריינגעטון אין די דאזיגע מחשבות, און ער הערט נישט און כאפט נישט וואס עס טוט זיך ארום אים!

אויב נישט א גאנצן טאג - כאטש בשעת תורה ותפלה

דער מסילת ישראל איז מדגיש, אז באמת איז דער תכלית פון 'דבקות', אז א מענטש זאל ארומגיין א גאנצן טאג פאר'דבקות'ט, אז ער זאל ממש נישט זיין דאהי! ער זאל ממש לעבן אין א וועלט פון אהבת ה' אן קיין הפסק! אבער אפילו אויב א מענטש האלט נאכנישט ביי דעם, אבער כאטש בשעת'ן דאווענען און לערנען - אויב איז ער אן עכטער אוהב ה' וועלכער האט א תענוג פונעם לערנען און דאווענען - דארף ער אריינגיין אין אן אמת'ן דבקות; ווי ער ברענגט צוויי מקורות, איין מקור כלפי 'דאווענען' - ווי עס שטייט אין ירושלמי (ברכות פ"ה ה"א):

'תשגה' איז אויך א לשון פון 'משוגע', דו וועסט ווערן משוגע פאר אהבת התורה! דאס הייסט, דו וועסט זיין אזוי דבוק אין תורה - אז דו וועסט זיין מופשט פון אלעס אנדערש! דו וועסט פארגעסן פון אלע וועלטליכע שעבודים, ווייל ווען מען שפירט דעם זיסקייט פון 'אלוקות' - ברענגט דאס א געוואלדיגע 'דבקות בתורה', אז מען קען זיך נישט אוועקרייסן דערפון ~

דער מענטש זאל זיך אראפזעצן צו דער גמרא מיט אן ערנסטקייט: "מען גייט יעצט לערנען דעם אויבערשטנס' תורה!", ער זאל כאטש צילן צו לערנען 'לשמה', און ער זאל כאטש מהרהר זיין בתשובה פארן לערנען, ער זאל לערנען 'על מנת לקיים'. און דעמאלט איז דאס ריכטיגע תורה וועלכע איז א לבוש פארן רבונן של עולם

מען דארף יא רעדן דערפון!

"זאת התורה לא תהא מוחלפת", די תורה הקדושה האט זיך נישט געטוישט בעקבתא דמישחא. כאטש עס איז טאקע היינט א שוואך דור - האט זיך אבער נישט געטוישט דער 'ציל' פון גאנץ תורה און מצוות! אהבת ה' און 'דבקות הבורא' איז געבליבן דער 'תכלית' און 'מטרה' פון

פונעם שלימות פון 'קיום כל המצוות' און 'לימוד כל התורה כולה' זאל ארויסקומען דער 'ולדבקה בו', מען זאל זוכה זיין צום 'ואתם הדבקים בה' אלקים'. דעריבער דארף מען היינטגע צייטן זיך מער אויפוועקן אין דעם ענין, און זיך אויפפרישן מיט פרישע רצונות צו צילן און שואף זיין צום תכלית פון דבקות.

ב.

באהבתה תשגה: 'אהבת התורה' קען פירן צו א משונה' דיגע 'דבקות התורה'

'דבקות בתורה'; ווי דער פסוק זאגט (משלי ה, יט): "בְּאַהֲבַתָּה תִּשְׁגָּה תְּמִיד" - דו וועסט טראכטן א גאנצן טאג פון אהבת התורה! 'תשגה' איז אויך א לשון פון 'משוגע', דו וועסט ווערן משוגע פאר אהבת התורה! דאס הייסט, דו וועסט זיין אזוי דבוק אין תורה - אז דו וועסט זיין מופשט פון אלעס אנדערש! דו וועסט פארגעסן פון אלע וועלטליכע שעבודים! ווי דער מסילת ישרים ברענגט דא פון רבי אלעזר בן פדת, אז ער האט פארלוירן זיין מאנטל 'בשוק העליון של ציפורי', ער האט אינגאנצן פארגעסן וואו ער האט עס אוועקגעלייגט, ווייל זיין קאפ איז נישט געווען דאהי! ווייל תלמידי חכמים וועלכע האבן טועם געווען דעם ריכטיגן טעם תורה, האבן ממש נישט געקענט מסיח דעת זיין פון לימוד התורה! וואו אימער זיי זענען געגאנגען און געשטאנען, איז זייער קאפ געווען אריינגעטון אין תורה; ווי דער פסוק זאגט (דברים ו, ז): "בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלֶכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ".

רבונן של עולם איז זיך מלביש, איז 'תורה' די גרעסטע מדרגה דערין! דאס הייסט, אז די העכסטע און איידלסטע לבוש - אין וואס דער רבונן של עולם האט זיך מלביש געווען, איז די 'קיום המצוות', נאר בלויז פון 'לימוד התורה', וואס יעדעס ווארט תורה, איז א לבוש וואס איז מלביש דעם רבונן של עולם אליינס! ווי דער זוהר הק' זאגט (ח"ב עג): "קודשא בריך הוא ואורייתא חד הוא" - דער אויבערשטער איז 'איניס' מיט דער תורה! קומט אויס, ווען א מענטש איז פארטיפט אין לערנען, ביז ער איז ממש דבוק דערין מיט אן אמת'ע 'דבקות בתורה', ער שפירט ממש נישט וואס עס טוט זיך ארום אים - איז ער דעמאלט דבוק אינעם אויבערשטן! אין א געוויסע בחינה האט ער יעצט 'דבקות הבורא' - פונקט ווי דער פארציטישער צדיק וועלכער איז געווען פאר'דבקות'ט אינמיטן א שמונה עשרה.

די זיסקייט פון תורה - איז דער פגישה מיטן רבוש"ע

דער אור החיים הק' זאגט (דברים כו, ח ד"ה ואמר), אז אויב וואלט א מענטש מרגיש געווען דאס 'מתיקת התורה' - וואלט ער ממש משוגע געווארן פון גרויס מתיקות וואס עס ליגט אין תורה. ער מיינט נישט דעם פשוט'ן מתיקות וואס א מענטש האט הנאה פון א טיפע סברא, ווייל דאס איז נאכאלץ 'גופניות', א גוי האט אויך הנאה פון א טיפע שטודיע אין חכמות העולם. דער אור החיים הק' רעדט פון א נשמה'דיגע מתיקות, וואס די נשמה שפירט א געוואלדיגע זיסקייט און ליכטיגקייט יעדעס מאל וואס זי באגעגנט זיך מיטן רבונן של עולם! און וויבאלד 'תורה' איז דער רבונן של עולם אליינס, דעריבער שפירט דארט די נשמה דעם 'רבונן של עולם אליינס'! און אט דער 'פגישה' - דאס איז דער 'מתיקות' פון לימוד התורה. און אזוי זאגט מען טאקע ביי ברכת התורה: "והערב נא ה' אלקינו את דברי תורתך בפינו ובפיות עמך בית ישראל" - די תורה דארף זיין זיס אין מויל! און מען זאגט: "והאר עינינו בתורתך" - תורה איז א ליכטיגע זאך וואס דער מענטש איז זיך ממש מחיה דערמיט!

איינמאל מען קומט צום טעם - קען מען שוין נישט לעבן אָן דעם

ווען א מענטש איז זוכה צו שפירן דעם 'מתיקות התורה', איז דאס גורם ביי אים א

דער 'דבקות התורה' פון רבי אלעזר בן פדת
דער מסילת ישרים האט געברענגט צוויי פלעצער ווי מען טרעפט אין חז"ל דעם ענין פון 'דבקות' אויף אן אופן אז דער מענטש ווייסט נישט וואס טוט זיך מיט אים, איין מקור איז לגבי 'לימוד התורה', וואס מען וועט יעצט אויסברייטערן אביסל דעם ענין (אינעם קומענדיגן גליון וועט מען א"ה מער אויסברייטערן דעם צווייטן ענין וואס דער מסילת ישרים רעדט, 'דבקות בעת התפלה').

ער רעדט טאקע מיט א מענטש אבער 'לבו בל עמו'

דער ענין פון 'דבקות' קען מען מסביר זיין באריכות. אבער אין איין ווארט מיינט דאס, אז דער מענטש איז גאר שטארק פארזונקען אין 'הרגשת הבורא' מיט זיינע אלע כוחות הנפש, זיין גאנצע קאנצענטראציע, זיין גאנצע כח המחשבה, זיינע אלע הרגשות און חושים, אלעס איז אזוי אריינגעשלעפט אין דעם טראכטן און שפירן דעם בורא מיט אזא נאנטקייט און נוכחות, אז ער איז 'כל כולו' דארט! אפילו ווען ער רעדט מיט מענטשן, איז זיין הארץ נישט מיט יענעם, נאר ער געפונט זיך מיטן אויבערשטן!

נישטא קיין 'דבקות' אינעם רבוש"ע אליינס - אָן א געוויסע 'התלבשות'

ווען מען רעדט פון 'דבקות' אינעם רבונן של עולם, זאגן אלע ספרים, אז עס איז נישט מעגליך אז א מענטש זאל זיין דבוק אינעם רבונן של עולם אליינס - אָן דעם וואס דער רבונן של עולם זאל זיין מלובש אין עפעס א לבוש וואס דער מענטש קען משיג זיין, ווייל דער רבונן של עולם אליין איז דאך 'אין סוף' און עס איז נישט שייך אז א 'בעל גבול' זאל זיך קענען מדבק זיין אין עפעס וואס האט נישט קיין 'גבול'; ווי דער זוהר הק' זאגט (תיקונים ז): "לית מחשבה תפיסא בך כלל". דעריבער, אלץ וואס א מענטש איז משיג און זיך מדבק אינעם רבונן של עולם, איז בלויז דורך די לבושים אין וואס דער רבונן של עולם האט זיך מלביש געווען, צי איז דאס דורך דער 'גדלות הבורא' וואס זעט זיך ארויס פון דער בריאה, צי איז דאס פון דער 'טובת הבורא עליו' וואס זעט זיך ארויס פון זיין גאנצן מציאות און עקזיסטענץ, וכדומה.

תורה איז די איידלסטע לבוש פונעם רבוש"ע פון אלע לבושים און אופנים וואו דער

געבליבן א גאנצע נאכט אויפן לייטער... די וועלט דערציילט פארשידענע מעשיות אויף פארציטישע גאונים און עילויים, וועלכע האבן געקענט טון מאדנע זאכן - פון גרויס 'דבקות בתורה', וואס זיי האבן אפילו נישט אויפגעכאפט וואס זיי טוען. למשל, זיי האבן געקענט ארויפפרישן אויפן לייטער אראפצונעמען א ספר פון א הויכע פאליצע אין שאנק, און נאך שטייענדיג אויפן לייטער האבן זיי שוין געעפנט דעם ספר און אריינגעקוקט, אזוי זענען זיי דארט געבליבן שטיין אין דער הייען מיטן ספר אין דער האנט א גאנצע נאכט, און אויפאמאל האבן זיי באמערקט אז דער זון שיינט זיי אריין אינעם ספר, האבן זיי פארשטאנען אז עס איז שוין געווארן טאג... דעמאלט האבן זיי זיך ערוועקט פון זייער 'דבקות' און געגאנגען זיך גרייטן צום דאווענען. דאס אלעס איז געקומען פון דעם, וואס זיי האבן געשפירט דעם 'אלוקות' וואס איז מלובש אין דברי תורה! און ווען מען שפירט דעם 'אלוקות' - שפירט מען דעם 'מתיקות קדושת התורה', וואס דאס ברענגט א געוואלדיגע 'דבקות בתורה', אז די תורה איז אזוי זיס ביי זיי - אז זיי קענען זיך פשוט נישט אוועקרייסן דערפון.

דער וואס האט א הייליגע נשמה און ער פארשטייט 'סודן של דברים' – זעט קלאר מיט די אויגן, אז דער פנימיות'דיגער טעם פון אלע מצוות התורה און דער פנימיות'דיגער אור פון אלע לומדי'שע סברות וואס ווערן געזאגט אין 'קצות' און 'נתיבות' – זענען גאנצע עולמות פון 'שמות', און ער לערנט אלעס מיט א התקשרות צו די שמות הקודשים! און זעלבסט פארשטענדליך, אז ווען מען לערנט תורה אויף דעם אופן – איז נישט מעגליך, אז בשעת מעשה זאל ער נישט טראכטן פונעם רבונן של עולם

נזכירה דודיך: זיך דערמאנען אינמיטן לערנען – איך לערן תורת ה'

איז דאס ריכטיגע תורה וועלכע איז א לבוש פארן רבונן של עולם, און דער רבונן של עולם איז זיך מתגלה אין אזא תורה.

געווענליך פאדערט זיך א 'הקדמה' פון אביסל איידלקייט און נאנטקייט צו געטליכקייט

וויבאלד סתם א מענטש וואס זעצט זיך לערנען, איז נאך געווענליך זייער פארגרעבט, דערפאר האט מען ביי חסידים מקדים געווען צו רעדן קודם וועגן איידלקייט און לשמה, און מען האט געפאדערט פונעם בחור'ל און אינגערמאן, אז ער זאל האבן א שטיקל הכרה אינעם רבונן של עולם, ער זאל וויסן וואו מען וויל אנקומען מיט 'לימוד התורה', און דעמאלט וועט ער קענען דערקענען דעם אויבערשטן דורכן לבוש פון תורה, און זיין דבוק אין אים דורך לימוד התורה. (און דערפאר האט מען ביי חסידים געמאכט אזא דגוש אויף 'דבקות' ביים דאווענען; ווי עס וועט ווערן אויסגעשמועסט א"ה אינעם קומענדיגן גליון).

ווי קען זיין אז 'אהבה' און 'יראה' ווערט נישט דערמאנט אין שולחן ערוך?

מען וועט אביסל מער אויסברייטערן די נקודה וואס חסידים האבן געפאדערט אין לימוד התורה: דער זוהר הקדוש זאגט (תיקונים כה): "מצוה בלא דחילו ורחימו לא פרחת לעילא" – מצוות וועלכע ווערן געטון אָן 'אהבה' און 'יראה' פליען נישט ארויף אין הימל. נו, לכאורה קען מען קומען ווי א למדן און פרעגן: "וואס הייסט?! איז מען דען נישט יוצא 'מצות תפילין' – אויב מען האט עס געטון אָן 'אהבה' און 'יראה'?! וואו אין הלכות תפילין שטייט אזא סעיף, אז מען מוז האבן אהבה און 'יראה'!"

איך שולחן ערוך שטייט נאר צי מען איז 'יוצא', דער זוהר רעדט פונעם 'תיקון' פון דער מצוה

דער לומדי'שער ענטפער דערויף איז: "אודאי האסטו יוצא געווען די מצוה – אפילו אָן 'אהבה' און 'יראה', אבער עס איז דא א 'דין' אזא' פון 'פרחת לעילא', וואס אויף דעם איז פארהאן א תנאי פון 'אהבה' און 'יראה'!". דאס הייסט, ווען א מענטש לייגט תפילין בלא דחילו ורחימו' – האט ער 'יוצא' געווען, און ער הייסט שוין נישט קיין 'קרקפתא דלא מנח תפילין', ווייל דער 'גוף עשית המצוה' האט ער שוין צוגעשטעלט. אבער די מצוה טוט נאכנישט אויף דעם ריכטיגן אויפטוה וואס עס דארף אויפטוהן! די מצוה ברענגט נאכנישט ממש אראפ דעם גרויסן 'אור אלוהי' אויף זיין נשמה און אויף דער גאנצער וועלט! די מצוה איז נאכנישט ממש גורם א 'יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה'! ווייל די מצוה האט נאכנישט קיין פליגלען ארויפצוגיין און ענדיגן איר תיקון וואס זי קען אויפטוהן! דעריבער וועט די מצוה מוזן ווארטן אויף א געלעגנהייט צו קענען האבן אן 'עליה', צי דורך א צדיק וואס וועט עס מעלה זיין, צי דורך

די טענה פונעם 'נפש החיים' אויף חסידים

מענין לענין: דא איז דער פלאץ מברר צו זיין אביסל די סוגיא פון דער באקאנטער מחלוקת – על כל פנים, די וועלט רופט עס 'מחלוקת' – צווישן חסידים און מתנגדים אינעם ענין פון 'לימוד התורה'. רבי חיים וואלאזינער זצ"ל אין זיין ספר נפש החיים איז מאריך אויפצואווייזן, אז לימוד התורה אליינס – הייסט 'דבקות הבורא', און נישט ווי די חסידים זאגן, אז חוץ לימוד התורה איז פארהאן נאך אן עבודה, וואס א מענטש דארף ארבעטן אויף 'דבקות', און אז דאס איז מער ווי 'לימוד התורה', זאגט דער נפש החיים: ניין! 'קודשא בריך הוא ואורייתא חד הוא' – תורה איז דער רבונן של עולם אליין! אז מען איז דבוק אין 'דברי תורה', מיינט עס אז מען איז דבוק אינעם רבונן של עולם אליין! (פונעם נפש החיים ווייט זיך אויס, אז חסידים האבן געהאלטן אז ביים דאווענען איז מען דבוק אינעם רבונן של עולם ווי ביים לערנען. און זיי האבן זיך געבויעט אויף א מדרש (מדרש תהלים א), אז דוד המלך האט געבעטן, אז 'אמירת תהלים' זאל גערעכנט ווערן ווי אן 'עוסק בנגעים ואהלות'. און דער נפש החיים ווארפט אפ די ראייה מיט א טענה, אז דער מדרש דערציילט נאר אז דוד המלך האט אזוי געבעטן, אבער דער מדרש זאגט נישט אז מען האט אים דאס טאקע נאכגעגעבן). ווען מען פרובירן מסביר צו זיין ביידע שיטות, פון דעם וועט מען זען אז עס איז כמעט נישט קיין מחלוקת, נאר עס איז פשוט א שאלה פון וואס מען זאל רעדן פריער און וואס שפעטער, פון וואס מען זאל רעדן מיט א שטארקייט און א דגוש און וואס זאל זיין אביסל שוואכער.

כולי עלמא מודו אז ער דארף וויסן וואס ער טוט דא

לכאורה איז דער נפש החיים אויך מודה, אז 'מצוות צריכות כונה'. דאס הייסט, ווען איינער לערנט תורה – אָן געדענקען בכלל אז דאס איז תורת ה', ער זיצט און לומד'עוועט אוועק, און ער האט פשוט הנאה פון די שיינע 'שכליות' – איז ער נישט דבוק יעצט אינעם רבונן של עולם! אפשר 'באתכסיה' וועט נאך אמאל ארויסקומען – נאכדעם וואס מען וועט אים ריינוואשן פון אלע גסות און 'שות' – דער באהאלטענער דבקות בה' וואס איז געליגן דא, אבער 'באתגליא' זעט מען נישט דא קיין דבקות הבורא. ווייל דער ערשטער תנאי, אז 'דבקות בתורה' זאל הייסן 'דבקות הבורא' איז, אז דער מענטש זאל זיך אראפזעצן צו דער גמרא מיט אן ערנסטקייט: "מען גייט יעצט לערנען דעם אויבערשטן תורה!", ער זאל כאטש צילן צו לערנען 'לשמה', און ער זאל כאטש מהרהר זיין בתשובה פארן לערנען, אז עס זאל נישט זיין קיין בחינה פון (תהלים ג טו): 'לְרַשֵׁעַ אֲמַר אֱלֹהִים מַה לָּךְ לְסַפֵּר חֲקֶיךָ, און ער זאל לערנען 'על מנת לקיים'. און דעמאלט

אן 'עת רצון'; ווי שבת און יום טוב, צי דורכן מענטש אליינס, וואס ער וועט טון א געוויסע מצוה מיט 'אהבה' און 'יראה', און מיט דעם וועלן אלע פריערדיגע מצוות האבן אן עליה. דאס הייסט דער אופטוה איז דא, עס דארף נאר א תיקון אז דאס זאל נתגלה ווערן – און עס וועט זיכער אמאל האבן א תיקון!

די 'אהבה' און 'יראה' אין לימוד התורה – קומט דורכן טראכטן פונעם רבונן של עולם

לגבי לימוד התורה איז די זעלבע זאך. דעם נפש החיים'ס טענה איז געווען: "די תורה איז דאך דער רבונן של עולם אליין, נו, פארוואס דארפטו טראכטן פונעם רבונן של עולם?! אז דו טראכסט פונעם רש"א – טראכסטו פונעם רבונן של עולם!". דער תירוץ איז: "ריכטיג טאקע, דער עצם מצוה פון 'לימוד התורה', האט מען אודאי יוצא געווען אפילו אויב מען טראכט נישט פונעם רבונן של עולם בשעת מעשה, ווייל 'דבקות בתורה' איז טאקע 'דבקות הבורא'. אבער כדי אנצוקומען צו 'אהבה' און 'יראה', דארף מען שוין טראכטן בפועל פונעם רבונן של עולם! ווייל דער 'דבקות בתורה' זעלבסט, וועט נאכנישט ברענגען קיין 'דחילו ורחימו', נאר אויב מען וועט זיך אינמיטן לערנען אפשטעלן פאר א רגע, און זיך דערמאנען: "איך לערן יעצט תורת ה'!", דוקא דאס וועט ברענגען אהבת ה' און יראת ה'!"

אויב וואלט עס געווען די ריכטיגע תורה – וואלסטו נישט געקענט מסיח דעת זיין פונעם רבונן של עולם

א טיפערע נקודה: דער עצם זאך, אז א מענטש קען לערנען תורה, און פארגעסן אז דאס איז תורת ה' – איז א הוכחה, אז די תורה וואס מיר לערנען, איז נישט דער שלימות פון תורה 'כנתינתה מסיני', ווייל ווען א מענטש לערנט די ריכטיגע תורה כצורתה, איז נישט מעגליך אז ער זאל פארגעסן פאר איין מינוט, אז ער לערנען יעצט תורת ה'; ווי מען וועט מסביר זיין.

דער אריגינאלער לימוד התורה – מען זעט און מען שפירט איבעראל 'שמות הקודש'

דער זוהר הק' זאגט (ח"ב פו): "כל התורה כולה שמותיו של הקב"ה" – עס איז פארהאן א מדרגה אין לימוד התורה, וואס דער מענטש לערנט ממש 'שמות הקדושים'. דאס הייסט, אז אלץ וואס ער לערנט – זעט ער דעם 'סוד' און אלוקות' דערפון! ביי אים איז 'נגלות התורה' פונקט ווי 'סודות התורה', ווייל יעדע זאך פון נגלה פארשטייט ער דעם 'סוד שבו'! און דאס ווארט 'סוד' מיינט נישט דוקא 'קבלה', ווייל אמאל קען איינער לערנען 'קבלה', און דארטן אויך מאכן א 'פירוד' חלילה! ער קען לערנען איבער די עשר ספירות הקדושות און איבער די פרצופים העליונים, אבער ער טראכט בכלל נישט פונעם רבונן של עולם! אין לימוד קבלה דארף מען אויך זיין מקושר צום אמת'ן

'סוד' וועלכע רופט זיך 'עסק היחודים'. דאס הייסט, אז די ריכטיגע מדרגה פון לימוד התורה איז, אז דער מענטש זעט און שפירט דעם אור פון 'שמות הקדושים' און ער איז זיך מייחד און מדבק דערמיט.

ווען מען לערנט 'שמות' - פארגעסט מען נישט קיין איין רגע פון קוב"ה

די 'שמות הקדושים' וואס ליגן אין תורה - דאס איז ממש דער נענטסטער לבוש פונעם רבונו של עולם! און ווען א מענטש זעט און שפירט דעם 'אור' פון די 'שמות', און ער ווערט דבוק דערין - האט ער פשוט א באגעגעניש מיטן רבונו של עולם! ער האט דעם גרעסטן 'דבקות הבורא'! און דאס קומט אלעס דוקא דורך תורה, ווייל די אלע 'שמות' ליגן באהאלטן אין תורה! און דער וואס האט א הייליגע נשמה און ער פארשטייט 'סודן של דברים' זעט קלאר מיט די אויגן, אז דער פנימיות'דיגער טעם פון אלע מצוות התורה און דער פנימיות'דיגער אור פון אלע לומדי'שע סברות וואס ווערן געזאגט אין 'קצות' און 'נתיבות' - זענען גאנצעטע עולמות פון שמות הקדושים, און ער לערנט אלעס מיט א התקשרות צו די שמות הקדושים! אט דאס איז א הויכע מדרגה פון לימוד התורה, וועלכע רופט זיך 'נתינתה מסיני', אזוי לערנט מען תורה - ווען די תורה איז נאך אינעם שורש התורה! און זעלבסט פארשטענדליך, אז ווען מען לערנט תורה אויף דעם אופן - איז נישט מעגליך, אז בשעת מעשה זאל ער נישט טראכטן פונעם רבונו של עולם, ווייל דארטן איז ממש 'חד הוא' כפשוטו! די הלכות התורה זענען 'שמות', און דאס איז דער רבונו של עולם! עס איז ממש איין זאך.

זכרו מאחר שבא להשיחו: אויב מען קען שוין פארגעסן - דארף מען זיך שוין דערמאנען

ביי חסידים האט מען געהאלטן, אז וויבאלד רוב מענטשן לערנען נישט די תורה 'נתינתה מסיני', זיי לערנען עס נישט אויפן אופן פון 'כל התורה כולה שמותיו של הקדוש ברוך הוא', נאר אויף א נידריגערע מדרגה - וואו עס איז שוין פארהאן א מעגליכקייט צו פארגעסן פונעם אויבערשטן - דארף מען דירעקט אויך ארבעטן אויף 'דבקות הבורא'! ווייל אויב זאגט דער רמ"א (או"ח א, א), אז א מענטש דארף אלעמאל טראכטן פונעם 'שיותי ה' לנגדי תמיד' - מיינט עס אויך בשעת'ן לערנען! דעמאלט דארף מען אויך זיך דערמאנען פונעם רבונו של עולם!

דער 'געשמאק' אין קצות - איז דער אור ה' וואס איז מלוכש אינעם קצות

אסאך מאל קען א בחור לערנען א 'קצות', און ער שפירט אזא זיסן טעם אין דער סברא פונעם 'קצות', אז ער פארגעסט שוין אינגאנצן אז דער 'מתיקות' איז 'קדושת התורה'! ער כאפט נישט, אז דער זיסער טעם וואס ער שפירט יעצט, איז א זיסקייט פונעם רבונו של עולם וואס איז דארט מלוכש. ער טראכט יעצט פונעם 'קצות' - נישט פונעם רבונו של עולם. קומט דער בעל שם טוב און טענה'ט צו אים: "דערמאן זיך אביסל פונעם רבונו של עולם! שטעל זיך אפ פאר איין מינוט, און דערמאן זיך אז דו לערנסט יעצט תורת ה'! טייטש אפ דיין 'מתיקות', אז דאס איז פשוט א מתיקות וועלכע ווערט נשתלשל פונעם רבונו של עולם - וואס ער געפונט זיך דא אין דעם שטיקל 'קצות'!".

היה מקורב גדול אצל רבי נפתלי חיים, וסיפר כי אחר שיצא רבי נפתלי חיים מסאדיגורא לא הפסיק להתפעל מן הרוח הקודש הגלויה שראה שם אצל רבי אברהם יעקב, ודיבר בהערצה עצומה על קדושתו הגדולה.

סיפר הרה"ק ר' יוסף [יאשע] ליפשיץ ז"ל, כי הרה"ק בעל 'ייטב לב' זי"ע [חותנו של הרה"ק מראזוואדוב] נפטר ביום ו' אלול, ובאותו שבוע ביי"א אלול נפטר הרה"ק מסאדיגורא. והתבטא אז הרה"ק מראזוואדוב בכאב גדול: 'ווידער א וועלט איינגעפאלן' (שוב התמוטט עולם ומלואו).

הרה"ק מראזוואדוב זי"ע אמר פעם אחר פטירת הרה"ק מסאדיגורא [כנראה בעת שראה חסידים נוסעים לפקוד את ציונו הק'], וקרא עליו את הפסוק "חזה ציון קרית מועדינו" (ישעיה לג, ט), ואמר בעגמת נפש כי הנה בשנים עברו היו נוסעים אל הרבי לסאדיגורא על שבתות וימים טובים, ועכשיו נוסעים אליו כדי לפקוד את ציונו הק', ונהפכה 'קרית מועדינו' להיות 'ציון'.

העולם מספרים כי אחר פטירת הרה"ק בעל בית אהרן מקארלין זי"ע, אמר אז חתנו הרה"ק רבי אברהם יעקב: 'דער 'יחיד חי העולמים' וועט אייביג בלייבן דער זעלבער, אבער ווי אזוי דער שווער האט געזאגט 'יחיד חי העולמים' וועט מען שוין נישט הערן ביז משיח וועט קומען' (ה'יחיד חי העולמים' ישרא תמיד אותו אחד, אבל אין שחונתי אמר 'יחיד חי העולמים' כבר לא ישמעו עד ביאת המשיח).

כאשר כ"ק מרן רבינו התגורר בארץ ישראל בשנת תרצ"ו, נסע פעם לקבר רחל, היה שם גם הרה"ק רבי ישראל מהוסיאטין זי"ע, וכאשר חזרו משם, הכניסוהו מקורביו לרכב שבו נסע הרה"ק מהוסיאטין. בדרך אמר לו כ"ק רבינו: 'דער ראזוואדוב'ער זיידע, האט זיך גארנישט אריין געמישט אין די מחלוקת' (וקני הרה"ק מראזוואדוב לא התערב כלל במחלוקת - שבין הרה"ק מצאנו ובני הרה"ק מרוזין), ואכן כך היה הגם שהיה הרה"ק מראזוואדוב חסיד נלהב של הרה"ק מצאנו, אלא שמחמת הזהירות המופלגת שנהגו רבותינו הק' בכבודם של צאצאי הרה"ק מרוזין, לא התערב כלל במחלוקת. וגם כ"ק רבינו היה חרד מאד לכבד כל נין ונכד של הרה"ק מרוזין.

באותה הזדמנות התבטא הרה"ק מהוסיאטין ואמר לכ"ק רבינו: 'רבי חיים צאנזער האט אונז נישט קיין קליינע טובה געטוהן. ביז די מחלוקת האבן אונז נישט מאריך ימים געוועהן, פון די מחלוקת האט מען אנגעוויבן מאריך ימים זיין' (רבי חיים מצאנו עשה לנו טובה לא קטנה, עד המחלוקת לא היינו מאריכים ימים - הרה"ק מרוזין ולמעלה בקודש עד הרה"ק רבי אברהם המלאך זי"ע - ומאז המחלוקת התחלנו להאריך ימים - והיינו הרה"ק רבי אברהם יעקב ואחי הק'). [ויש להדגיש, כי בודאי היו להרה"ק מצאנו טעמים אשר עבורם פתח במחלוקת זו, ואכמ"ל. אבל בודאי התכוון גם לטעמים פנימיים יותר, וגם לפעול אריכות ימים לצדיקי בית רויזין].

אחר פטירת הרה"ק מרוזין זי"ע [בג' מרחשון תרי"א], התמנה בנו בכורו הרה"ק רבי שלום יוסף זי"ע למלא את מקומו במקום שבתו בעיר 'סאדיגורא'. אבל עוד באותה השנה [יי"א אלול תרי"א] נתבקש גם הוא לישיבה של מעלה, ואז נתמנה אחריו אחיו הרה"ק רבי אברהם יעקב זי"ע למלא את מקום אביהם הק' בסאדיגורא.

והנה על אף שהיה רבי אברהם יעקב מסתיר את גדלותו כדרך צדיקי בית רויזין, העידו גדולי דורו ואמרו אחריו מקודש מקודש, והיה נערץ ונקדש בפי רבבות אלפי ישראל, ונודע בשערים בגודל קדושתו ומדרגותיו הנשגבים.

הרה"ק ר' נפתלי חיים זי"ע בנו של הרה"ק בעל 'אמרי נועם' מדזיקוב זי"ע, היה צדיק נסתר ונהג בדרך מופלאה ומשונה כידוע. הוא ברח מכל ענין האדמו"רות ולא רצה בשום אופן להנהיג עדה. ואחר כמה שנים אף נסע לבדו לארץ ישראל, והשאיר אחריו את כל משפחתו בגאליציע. אמנם גם לפני שעלה לארץ ישראל היתה לו תקופה של כמה שנים, שבהם ערך 'גלות' ונדד ממקום למקום.

וסיפר כ"ק רבינו זי"ע, אשר פעם אחת החליט רבי נפתלי חיים להסתופף בצל צדיקי דורו, ועשה זאת על פי דרכו בקודש, כאשר הסתיר את עצמו שלא ידעו מי הוא ומהיכן הוא בא. וכך נסע גם אל הרה"ק מסאדיגורא, אפילו שהיה זה אחר המחלוקת הגדולה שנתעוררה בין צאנו וסאדיגורא, והוא היה נכדו של הרה"ק מצאנו זי"ע [שהרי היה חתנו של הרה"ק ר' משה'לע אונגאר זי"ע חתן הרה"ק מצאנו], בכל זאת רצה רבי נפתלי חיים לנסוע להכיר את הרה"ק רבי אברהם יעקב.

וכשהגיע רבי נפתלי חיים לסאדיגורא הכין לעצמו קוויטל, אמנם כיון שלא רצה להזכיר את שמו במפורש כי רצה להסתיר את זהותו, לכן כתב בראש הקוויטל 'פה זינקוב' במקום לכתוב 'דזיקוב', ואת שמו הק' כתב 'נח בן דאברא' לרמז על נ'פתלי חיים בן 'דבורה', וכך נכנס לפני הרה"ק מסאדיגורא והגיש לו את הקוויטל.

ויהי כאשר לקח הרה"ק רבי אברהם יעקב את הקוויטל שאל אותו: 'וואו וואוינט א איד?' (היכן מתגורר יהודי?). ענה רבי נפתלי חיים ואמר: 'דער רבי זעהט דאך' (הרבי הרי רואה), שהרי כתב זאת בקוויטל. המשך רבי אברהם יעקב ושאל אותו: 'ווי אזוי הייסט מען' (איך אתה נקרא?). ענה רבי נפתלי חיים שוב: 'דער רבי זעהט דאך'. חזר רבי אברהם יעקב ושאל: 'ווי אזוי הייסט די מאמע?' (איך נקראת האמא?). והניח את הקוויטל בצד. הבין רבי נפתלי חיים את הרמז, כי הרגיש בו הרה"ק מסאדיגורא, ותיקף ומיד נחפו לצאת משם.

ומפי הגה"צ ר' פישל אייזנבאך ז"ל ראש ישיבת שער השמים, שמעתי את אשר סיפר לו חותנו הגה"צ ר' אשר זעליג מרגליות זצ"ל אשר חסיד ומקורב גדול אצל הרה"ק ר' אברהם שמחה מבארנוב זי"ע, והוא